

Araştırma Makalesi

Sivil Toplum Kuruluşlarının Kentsel Arama ve Kurtarma Süreçlerindeki Deneyimlerinin Değerlendirilmesi: Kahramanmaraş Depremleri

İbrahim Halil ÇELİK

Artvin Çoruh Üniversitesi

ibrahimhalil@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2277-5299

Gürkan YILMAZ

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

gurkan.ylmz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8113-8436

Mustafa DOĞAN

Sorumlu Yazar, Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi

mustafa.dogan@istiklal.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5718-9612

Öz

Bu çalışma, Kahramanmaraş depremlerinde görev yapan sivil toplum kuruluşlarının (STK) kentsel arama ve kurtarma süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların tespiti ve bu zorlukların iyileştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Amaçlı ve kartopu örneklem ile Kahramanmaraş depremlerinde arama ve kurtarma faaliyetlerine katılan 5 tane STK'nın ekip liderleri ile nitel görüşme sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme forumları ile elde edilen veriler MAXQDA20 programı ile analiz edilmiştir. Analizde neticesinde hazırlık, seferberlik, operasyon ve görevin sonlandırılması şeklinde dört ana tema, bu ana temalar altında da yedi kategori oluşmuştur. Sonuç olarak; STK'ların kentsel arama ve kurtarma süreçlerinde etkin bir şekilde rol aldıkları, bu sorumluluklarını geliştirmeleri adına da kamu kurumlarından maddi açıdan desteklenmesi, eğitimlerin standartlaştırılması ve akreditasyon süreçlerinin hızlandırılması, arama ve kurtarmaya dönük modern teknolojik cihaz desteğinin sağlanması ve bu cihazlar ile ilgili eğitimlerin verilmesi konuları ön plana çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sivil toplum kuruluşu, deprem, arama ve kurtarma

JEL Sınıflandırma Kodları: C31, D71, H12, H84, Q54

Evaluation of the Experiences of Non-Governmental Organizations in Urban Search and Rescue Processes: Kahramanmaraş Earthquakes¹

Abstract

This study was conducted to identify the challenges faced by non-governmental organizations (NGOs) in urban search and rescue processes during the Kahramanmaraş earthquakes and to develop recommendations for improving these challenges. Through purposive and snowball sampling, qualitative interviews were conducted with the team leaders of 5 NGOs involved in search and rescue activities in Kahramanmaraş earthquakes. The data obtained through semi-structured interview forums were analyzed with MAXQDA20 software. The analysis resulted in four main themes: preparation, mobilization, operation and termination of the mission, and seven categories under these main themes. As a result, it is concluded that NGOs play an active role in urban search and rescue processes, and in order to improve their responsibilities, they should be supported financially by public institutions, standardization of trainings and acceleration of accreditation processes, provision of modern technological equipment for search and rescue, and provision of trainings on these devices.

Keywords: Civil society organization, earthquake, search and rescue

JEL Classification Codes: C31, D71, H12, H84, Q54

¹ Extended abstract is presented at the end of the article.

Geliş Tarihi (Received): 15.12.2023 – Kabul Edilme Tarihi (Accepted): 15.02.2025

Atıfta bulunmak için / Cite this paper:

Çelik, İ. H., Yılmaz, G. ve Doğan, M. (2025). Sivil toplum kuruluşlarının kentsel arama ve kurtarma süreçlerindeki deneyimlerinin değerlendirilmesi: Kahramanmaraş depremleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 25-52. doi: 10.18074/ckuiibfd.1405211

1. Giriş

2000 yılının Eylül ayında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nda, dünya liderlerinin (192 ülkeden) bir araya gelerek zengin ve fakir tüm ülkelerdeki yoksulluğu ortadan kaldırmak, insan onurunu ve eşitliği teşvik etmek, barış, demokrasi ve çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için ellerinden geleni yapacaklarına dair Milenyum Deklarasyonu yayımlanmıştır. Geline nokta göstermektedir ki; bu kalkınma hedeflerine ulaşılmada yeni bir paradigmanın hâkim olması gerektiğidir. Ghaus (2004)'a göre, bu paradigma içinde başlıca paydaşlar (uluslararası kuruluşlar, ulusal hükümetler, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum gibi çok sayıda ortak) arasında paylaşılan sorumluluklara dayalı yeni kalkınma ortaklığının geliştirilmesi yer almaktadır. Özellikle sivil toplum hem doğrudan hem de dolaylı olarak daha fazla katkıda bulunmalıdır. Sivil toplum bünyesinde; sivil toplum kuruluşlarını (STK), gönüllü kişiler, dini-cemaat üyeleri, devlet dışı bireyler, düşünce kuruluşları, kanaat önderleri, akademisyenler ve aktivistler yer almaktadır (Özerdem ve Jakoby, 2006).

Türkiye genel olarak güçlü bir merkezi yapıya sahip olmanın yanında STK varlığı ve etkinliği bakımından zayıf bir ülke olarak tanınmaktadır (Ertan, 2020). Bu zayıflığının temel nedenleri olarak; yaygın popülizm, kayırmacılık, fırsatçılık ve kişiselcilik, hoşgörü kıtlığı ile fedakârlık ve katılımcılığın olmaması sayılmaktadır. Buna rağmen özellikle doğa kaynaklı afetlerde STK'lar önem kazanmakta ve bu üçüncü sektör kuruluşlarına da ilgi artmaktadır (Heper ve Yıldırım, 2011). Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) verilerine göre Türkiye'de sivil toplumun gelişmesine katkıda bulunan üç önemli olaydan² birisi 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen Marmara Depremleridir (Özerdem ve Jakoby, 2006). Türkiye'de arama ve kurtarma çalışmalarında görev alan çeşitli STK'lar bulunmakta olup, bu STK'lar özellikle 1999 Marmara Depremi'ndeki arama ve kurtarma çalışmalarındaki eksiklerin ortaya çıkmasıyla birlikte yapılanmaya başlamıştır (Yılmaz ve Yıldırım, 2020). Depremlerde kamu kurumlarının yetersiz kalması veya depremlerin geniş alanları etkilemesi (Kahramanmaraş merkezli depremlerde olduğu gibi) beraberinde STK'lar için sosyal ve fiziksel anlamda uygun çalışma ortamları da oluşturmaktadır.

Merkezi ve yerel yönetimler ile birlikte STK'ların, depremlerde arama ve kurtarma faaliyetlerinde yer almanın yanında; afet esnasında yönetimde şeffaflığı sağlamak, hükümete alternatif politikalar sunmak, yerel afet planları yapmak ile gerçek ihtiyaç ve önceliklerin tespiti konularında etkin roller üstlendiği belirtilmektedir (Osa, 2013, Lassa, 2018). Yine Duruel (2023)'e göre STK'ların risk azaltma ve hazırlık, acil duruma müdahale, koordinasyon ve yardım dağıtımını, psiko-sosyal destek, afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa, savunuculuk ile farkındalık oluşturma gibi süreçlerde de önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak bu durum beraberinde

² Diğer iki olay ise Avrupa Birliğine giriş süreci ve 1996 Birleşmiş Milletler Habitat II Konferansıdır.

özellikle uluslararası boyuttaki afetlerde iletişim, koordinasyon ve standart süreçlerin işlenmesinin önünde de bir engel olarak durmaktadır. Bu kapsamda depremlerde arama ve kurtarma süreçlerinde ekiplerin etkin ve koordineli çalışmalarını sağlamak adına BM çatısı altında (90'dan fazla ülkenin katılımı ile) Uluslararası Arama ve Kurtarma Danışma Kurulu (INSARAG) oluşturulmuş ve operasyonel kılavuzlar hazırlanmıştır (UN, 2020).

INSARAG operasyon kılavuzunda yer alan ve aynı zamanda bu çalışmadaki bulguların temalarını da oluşturan arama ve kurtarma ekipleri müdahale döngüsü Şekil 1'de verilmiştir. Arama ve kurtarma ekiplerinin müdahale süreçleri hazırlık aşaması ile başlayıp, seferberlik, operasyon (müdahale), olayın sonlandırılması ve görev sonrası değerlendirme süreçlerinden oluşmaktadır. Afete müdahalede hazırlık aşamasında ekipler eğitimlerini tamamlamakta ve eğitimlerin davranışa dönüştürülmesi için tatbikatlar yapmaktadır. Hazırlık aşamasında, daha önceki deneyimlerini gözden geçirerek standart operasyon süreçlerini güncellemekte ve geleceğe yönelik müdahale planları oluşturmaktadır. Seferberlik aşaması bir afetin meydana gelmesinden hemen sonra başlayan süreçtir. Arama ve kurtarma ekipleri afet bölgesine (ulusal veya uluslararası olabilir) müdahale etmeye ve bu amaçla seyahat etmeye hazırlanır. Sonraki aşama olan müdahale aşamasında ekipler olay bölgesinde ilgili kurumlar ile iletişime geçerek kriz merkezinde kayıt yapar ve bu alanda operasyon yapar. Operasyon süreci, merkezi kurumlar veya ilgili kamu kurumları tarafından gelen talimatlar ile son bulur. Sonraki aşamada ise raporlar eşliğinde değerlendirme neticesinde eksik alanlarda tamamlama ve güncellemeler yapılarak gelecekteki olası afetler için yine hazırlıklar yapılmaktadır (INSARAG, 2020).

Şekil 1: ISARAG Arama ve Kurtarma Ekipleri Müdahale Döngüsü

Literatürde STK'ların afet yönetimi sürecine katılımı ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ilgın ve Karagül (2022), çalışmalarında afet durumlarında kadınlara

yönelik toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunu STK'ların bakış açısıyla ele almıştır. Aydemir (2021), çalışmasında afet yönetim sisteminde gönüllülük hizmetleri bağlamında STK'ları ele almıştır. Öztürk ve Aka (2023) ve Mondal vd. (2015), afet yönetimi sisteminde STK'ların rollerini değerlendirmişlerdir. Alkın (2021), çalışmasında İzmir depremi sonrasında afet yönetiminde sivil toplumu müdahale ve iyileştirme aşamaları açısından ele almıştır. Bu çalışmanın yürütüldüğü tarih itibarıyla STK'ların kentsel arama ve kurtarma süreçleriyle ilgili bir çalışma bulunmamıştır. Bu bağlamda, Kahramanmaraş depremlerinde STK'ların kentsel arama ve kurtarma süreçlerindeki rolünü ele alan özgün bir çalışmadır.

2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmanın yöntemi, nitel araştırma olarak tasarlanmış ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerde kentsel arama ve kurtarma faaliyetlerinde görev alan sivil toplum örgütlerinin (STK), afetin haber alınmasından, hazırlık, seferberlik, müdahale ve görev sonlandırmasına kadar geçen süreçteki deneyimlerinin ortaya çıkarılması amaçlandığı için nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmada 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerde kentsel arama ve kurtarma faaliyetlerine katılmış ve bu süreçte belli bir deneyime ulaşan STK'ların bu süreçteki deneyimlerinin ortaya çıkarılması amacıyla, amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma grubuna, kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Çalışma grubu kapsamında Kahramanmaraş depremlerinde aktif rol alan ve akredite olan (hafif, orta ve ağır sınıf) 5 sivil toplum kuruluşu yöneticileri/ekip liderleriyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik veriler Tablo 1'de verilmiştir. Bu çalışmada, veri toplama tekniği olarak görüşme tercih edilmiş ve görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanırken, konuyla ilgili saha deneyimi olan çalışmanın araştırmacıları tarafından, konuyla ilgili alan yazın taraması sonucunda ayrı ayrı görüşme soruları oluşturulmuş ve sonrasında online toplantı yapılarak, bu üç araştırmacının ayrı ayrı oluşturduğu sorular tek bir soru formu haline getirilerek görüşme formunun taslak halinin oluşturulması sağlanmıştır. Ardından, görüşme sorularının nitel araştırmaların dokusuna uygunluğu, açıklığı, araştırma konusunu ölçmesine yönelik yeterliliğini değerlendirme amacıyla, ilgili alanda çalışma yürüten iki doktor öğretim üyesinden uzman değerlendirilmesi alınmış ve gerekli düzeltmeler ve eklemeler yapılmıştır. Sonrasında nihai olarak 7 demografik bilgiyi ve 8 görüşme sorusunu kapsayan görüşme formu oluşturulmuştur. Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 28.02.2023 tarihli toplantısında alınan karar ve E-18457941-050.99-83597 numaralı yazı ile görüşme formunun etik açısından uygun olduğu bildirildikten sonra görüşmelere başlanılmıştır. Görüşmeler, 05/04/2023-04/05/2023 tarihleri arasında "Zoom" platformu üzerinden çevrim içi (videokonferans) ortamda yapılmış ve katılımcı izni dâhilinde görüntü ve ses kaydı

alınmıştır. Yapılan her bir görüşme Microsoft Word dosyasına aktararak kodlama yapılmış ve her görüşme sonunda veri doygunluğu değerlendirilmiştir. Katılımcıların, benzer ifadeleri kullandığı ve yeni kod-temalar çıkmadığı fark edildiğinde 5. katılımcıdan sonra görüşmeler sonlandırılmıştır.

Çalışmada verilerin analiz sürecinde, katılımcı izni dâhilinde ses kaydına alınan görüşmeler, Word dosyasına aktararak transkript edilmiş ve MAXQDA20 programına aktarılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, elde edilen ham verilerin ayrıntılı incelenmesini ve düzenlenmesini kapsar. İçerik analizinin temel özelliği metindeki birçok kelimenin, daha küçük içeriğe ve anlamlı hale getirilmesidir. İçerik analizinde verilerin kodlanması, kategorileştirilmesi ve tema (ana kategori) oluşturma süreçleri gerçekleştirilir. Kategori oluşturulmasında benzer veya ilişkili olduğu düşünülen veriler bir araya getirilmektedir. Veriler çalışmanın araştırmacıları tarafından ayrı ayrı kod, kategori ve tema haline getirildikten sonra, araştırmacılar çevrim içi toplantılar yoluyla bir araya gelmiş ve birlikte yapılan analiz süreciyle kod, kategori ve temalara son hali verilmiştir.

Görüşmelere en az iki araştırmacı katılmış ve gerekli kısımlarda anlaşılabilirliği sağlayabilmek amacıyla görüşme sırasında üye teyidi yapılmıştır. Görüşme sorularının hazırlanması ve görüşmelerden elde edilen verilerin analiz edilmesi sürecinde, araştırmacıların her biri, birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirmelerde bulunmuş ve sonrasında toplantılar ile nihai karar verilmiştir. Ayrıca soru formunun oluşturulması ve bulgulara bazı kodların belirlenmesi sürecinde akran desteğine de başvurulmuştur. Çalışmada bulgular, katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntı yapılarak aktarılmıştır. Çalışmada ayrıca, araştırma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplama süresi, verilerin analiz sürecinin nasıl yapıldığına yönelik bilgiler detaylı olarak verilerek çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin artırılması sağlanmıştır.

Çalışmada arama ve kurtarma özelinde sadece STK'ların ele alınması, çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilmektedir. Güçlü yönü olarak da merkezileşmenin ön planda tutulduğu afet yönetimi sisteminde ademi merkezîyetçiliğe vurgu yapmasıdır.

3. Bulgular

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş olan depremlerde kentsel arama ve kurtarma faaliyetlerinde görev alan STK'ların; afetin haber alınması ve hazırlık, afet bölgesine intikal süreci ile afet bölgesinde arama ve kurtarma faaliyeti süreçlerine yönelik deneyimlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda alanda çalışma tecrübesi olan ve bu depremlerde görev alan toplam 5 STK ekip lideri ile yarı yapılandırılmış görüşme formları dahilinde görüşmeler yapılmıştır. Veri doygunluğuna ulaşıldığından dolayı çalışma

5 kişi ile sınırlandırılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ve görüşme verileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Görüşme Bilgileri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	STK’da Çalışma Deneyimi/Yıl	Ekibin Akreditasyon Düzeyi	Görevi	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi/Dk
K1	Erkek	15	Hafif Akredite	Ekip Lideri (Genel Başkan)	01.05.2023	65 Dk
K2	Erkek	7	Ağır Akredite	Ekip Lideri (Genel Başkan Yardımcısı)	04.05.2023	77 Dk
K3	Erkek	10	Ağır Akredite	Ekip Lideri	05.04.2023	56 Dk
K4	Erkek	8	Orta Akredite	Ekip Lideri	15.04.2023	106 Dk
K5	Erkek	12	Orta Akredite	Ekip Lideri (Yönetim Kurulu Başkanı)	02.05.2023	54 Dk

Not: STK’ların isim bilgileri yerine K1’den başlayıp K5’e kadar kod verilmiştir.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular; hazırlık, seferberlik, operasyon ve operasyonun sonlandırılması olarak 4 ana tema ve 7 kategori altında incelenmiştir. Çalışmanın temaları ile bu temalara ait kategorilere ve kodlara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Çalışmanın Tema, Kategori, Kod-Alt Kod Tablosu

Ana Tema	Kategori ve Kodlar	Kod Frekansı
3.1 Hazırlık		
	Afet Durumunun Haber Verilmesi ve Organizasyon Süreci	7
	Etki ve İhtiyaç Analizi Eksikliği	3
3.2 Seferberlik		
	3.2.1 Sevk ve İdare	
	Etki ve ihtiyaç analizi eksikliği	6
	Koordinasyon eksikliği	9
	Afet deneyiminin katkısı	2
	3.2.2 Lojistik Yönetimi	
	Araç ve ekipmanların intikalindeki zorluklar	5
	Olumsuz hava koşulları	6
	Ulaşım ağlarının hasar görmesi	3
	Trafik yoğunluğu	5
	Ulaşım aracı eksikliği	3
	Alternatif yolların önemi	3
3.3 Operasyon		
	3.3.1 Kriz Merkezi İle İlgili Sorunlar	
	Ön bilgilendirme ve koordinasyon eksikliği	6
	Sektörleme yapılmaması/Bölgelere ayırmama	2
	İletişim ve haberleşme problemi	4
	3.3.2 Arama ve Kurtarma Süreçleri	
	3.3.2.1 Destekleyici Faktörler	
	İnsan kaynağının doğru kullanılmaması	4
	Farklı dil, kültür ve değerlere uygun hareket etme	3

Tablo 2'nin devamı: Çalışmanın Tema, Kategori, Kod-Alt Kod Tablosu

	<i>Diğer teknik personelin katkısı</i>	8
	<i>Ekipler arası işbirliği</i>	12
	<i>Arama köpekleri</i>	1
	<i>Yeni nesil teknolojik cihazlar</i>	8
	3.3.2.2 Engelleyici/Zorlaştırıcı Faktörler	
	<i>Ekip üyelerinde psikolojik sorunların ortaya çıkması</i>	2
	<i>Enkaz yönetimi yetersizlikleri</i>	4
	<i>Afetzede yakınlarının tepkisi</i>	5
	<i>Ekipman kullanım eğitim yetersizliği</i>	1
	<i>Ekipman yetersizliği</i>	13
	<i>İkincil tehlikeler</i>	8
	<i>İlgisiz kişiler</i>	6
	<i>Medyada görünür olma isteği</i>	4
	3.3.2.3 Acil Kurtarmaya Katkı/Değer	
	<i>Kurtarma hizmetleri</i>	6
	<i>Destek hizmetleri</i>	2
	3.3.3 Karargâh Merkezi İle İlgili Süreçler	
	Olumsuz Durum	
	<i>Hijyen ve tuvalet problemi</i>	2
	<i>Beslenme ve barınma problemi</i>	2
	Olumlu Durum	
	<i>Beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması</i>	6
	<i>Hijyen-tuvalet ihtiyaçlarının karşılanması</i>	2
	<i>Psikolojik destek sağlanması</i>	6
3.4 Operasyonların Sonlandırılması		6

3.1. Hazırlık Teması

Bu tema altında STK'ların afetlerde kentsel arama ve kurtarma süreçleri, seferberliğe hazırlık bağlamında incelenmiştir. Şekil 2'de hazırlık ana temasının kod matrisi verilmiştir.

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5
▼ Hazırlık					
☞ Etki ve İhtiyaç Analizi Eksikliği	■	■			
☞ Afet Durumunun Haber Verilmesi ve Organizasyon Süreci	■	■	■	■	■

Şekil 2: Hazırlık Teması Kod-Matrisi

Afetin haber alınması ve afet bölgesine intikal etmek için yapılan hazırlık süreçlerini kapsayan hazırlık temasında, “afet durumunun haber verilmesi ve organizasyon süreci” ile “etki ve ihtiyaç analizi eksikliği” olmak üzere iki kod oluşturulmuştur. Katılımcı ifadelerinden, afet durumunun oluşmasıyla birlikte AFAD tarafından iletişim ve haberleşme altyapıları (AYDES vb.) yoluyla STK'lara afetin olduğuna yönelik bilginin verildiği, ardından ekip üyeleri arasında organizasyonun sağlandığı ve gerekli malzeme-teçhizatın ayarlanarak araçlara

yüklenip hazırlıkların yapıldığı anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır;

“Maraş depremi olduktan 10 dakika sonra Ankara’dan ve AYDES üzerinden depremin haberini aldık. Kısa sürede reaksiyon gösterdik... Hızlı veri akışı sağlayabildik. Saat 8.30-9.00 gibi hareket ettik... Hazırlık sürecinde herhangi bir sorun yaşamadık. Lojistik birimimiz tarafından malzemeler araçlara yüklendi, bir başka arkadaşımızın kapalı kasa özel aracına da onu diğer malzemeleri yükledik ve hemen yola çıktık.” (K5)

Katılımcılar (K1 ve K2), afetin ilk saatlerinde afetin etkilerinin ve gerekli ihtiyaçların tam olarak belirlenemediğini, hangi seviye akredite ekiplerin afet bölgesine gönderilmesi konularıyla ilgili sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Katılımcı ifadesi şu şekildedir: *“...Bizim arama kurtarma ekibimiz hafif seviye akredite ekibiz. AFAD orta ve ağır akredite seviye ekipler çıksın diye talimat verdi. Ancak biz hiç beklemeden kendi kararımızla çıktık ve 2. gün zaten tüm ekipler çıksın dendi.” (K1)*

3.2. Seferberlik

Bu temada, STK’ların depremlerde kentsel arama ve kurtarma süreçleri, seferberlik bağlamında incelenmiştir. Seferberlik teması altında, “sevk ve idare” ve “lojistik yönetimi” olmak üzere iki kategori oluşturulmuştur. Şekil 3’te seferberlik ana temasının kod matrisi verilmiştir.

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5
Seferberlik					
Sevk ve İdare					
Etki ve İhtiyaç Analizi Eksikliği	■		■	■	■
Koordinasyon Eksikliği	■	■	■	■	■
Afet Deneyiminin Katkısı				■	
Lojistik Yönetimi					
Araç ve Ekipmanların İntikalindeki Zorluklar			■	■	■
Olumsuz Hava Koşulları	■	■		■	■
Ulaşım Ağlarının Hasar Görmesi	■	■		■	
Trafik Yoğunluğu	■	■		■	■
Ulaşım Aracı Eksikliği	■	■			■
Alternatif Yolların Önemi	■	■		■	

Şekil 3: Seferberlik Teması Kod-Matrisi

3.2.1. Sevk ve İdare

Katılımcıların ifadelerinden sevk ve idareyle ilgili olarak, “etki ve ihtiyaç analizi eksikliği”, “koordinasyon eksikliği” ve “afet deneyiminin katkısı” kodları

oluşturulmuştur. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerde birçok il farklı düzeylerde etkilenmiştir. Bu durum afetin ilk saatlerinde hem etkilenen iller ile ilgili hem de afet bölgesine ulaşım ağlarıyla ilgili etki ve ihtiyaç analizinin yapılamamasına ve ekiplerin de koordinasyonunda kararsızlıklara yol açtığı anlaşılmaktadır. Afet bölgesinde etki ve ihtiyaç analizi ile koordinasyon eksikliğine dair katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“...şunu ifade edeyim yoldayken ilk olarak Malatya’ya yönlendirildik daha sonra Maraş’a yönlendirildik. Bu durum bize koordinasyon ile ilgili sorunların olduğunu gösterdi. Çünkü depremin meydana geldiği her ilin en büyük yıkımların kendisinde olduğunu ifade eden beyanları vardı.” (K4)

“...yaklaşık 1 saat sonra ikinci uçağa bindik ve Adana’ya İncirlik Hava Üssü’ne indik. ... Almamız gereken kurtarma malzemelerini yanımıza alarak otobüse bindik ve Osmaniye’ye geçtik. Osmaniye’de 1 gün çalıştıktan sonra Osmaniye’de çok yıkım olmadığını görünce hem AFAD hem de kendi merkezimizle iletişime geçerek birinci gün gece vakti Hatay’a geçmek için yola çıktık.” (K3)

“Güvenlik ekipleri dağ yolu heyelandan dolayı kapalı diye ekiplerin geçişine izin vermedi. Bu dağ yoluna araçlarımız uygun olduğundan geçmek için izin istedik. Bu yoldan geçişimize izin verdiler ve yolun kapalı olmadığını gördük. Yani yolun açık olup olmadığını keşif yapmadan yolu kapatmışlardı. Biz bu yolu kullanarak enkaz bölgesine yani Nurdağı’na vardık.” (K4)

“Karayoluyla gittik, şöyle bir aksaklık oldu, AFAD ile irtibat halindeydik, İstanbul’dan ya da Ankara’dan uçakla geçme ihtimalimiz vardı ancak olmadı. Kendi araçlarımızla yola çıktık. Yolda da Malatya’ya geçmemiz istendi sonra Kahramanmaraş olarak değiştirildi” (K5)

Bir katılımcı (K4) afet deneyimlerinden elde ettikleri tecrübelerin afet bölgesine sevk ve idare süreçlerini kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Katılımcı görüşü şu şekildedir:

... Anca öncü ekip olarak çıkıyorsun böyle afetlerde. Biz hem Elazığ’da hem İzmir’de hem Kastamonu’da, Düzce sel felaketinde, yangınlarda hep öyle yaptık. En hızlı şekilde nasıl çıkarız, bunun mücadelesini verdiğimiz için 1 araç 5-6 ekip üyesiyle en hızlı şekilde bölgeye ulaşıyorduk... Antep-Nurdağı’na ulaşımın alakalı bir dağ yolu var. Bu dağ yolu kapalı diye bütün herkesi bekletmişler. Bizde dedik ki bizim aracımız 4x4 biz her türlü geçeriz, bizim bu işte tecrübemiz var

eğitimimiz var bizi salın. Bizi saldılar... biz o yolu geçip enkaz bölgesine Nurdağı'na vardık. (K4)

3.2.2. Lojistik Yönetimi

Seferberlik teması altında lojistik yönetimi kategorisi; “araç ve ekipmanların intikalindeki zorluklar”, “ulaşım aracı eksikliği”, “olumsuz hava koşulları”, “trafik yoğunluğu”, “ulaşım ağlarının hasar görmesi” ve “alternatif yolların önemi” bağlamında incelenmiştir.

Yapılan görüşmelerden bazı STK’ların bünyelerinde yeterli ulaşım aracı olmadığı için olay yerine araç, ekip, ekipman ve arama köpeklerinin intikali esnasında zorluklar yaşandığı görülmektedir. Ayrıca STK’ların ekip üyelerinin ve ekipmanlarının afet bölgesine hava yoluyla ulaşımıyla ilgili olarak ilgili kurumlar tarafından koordinasyonun sağlanamadığı görülmektedir. Konuyla ilgili K3 kodlu katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır:

“İzmir AFAD ile koordineli yola çıktık. Adana’da bizim için ayarlanmış otobüs vardı, bu arada uçağa bindiğimizde araçlarımızı uçağa alamadık AFAD’ın araçları vardı uçakta. Bizim araçlarımız 24 saat sonra karayoluyla bölgeye ulaştı. Biz almamız gereken kurtarma malzemelerimizi yanımıza alarak otobüse bindik ve Osmaniye’ye geçtik. Osmaniye’de 1 gün çalıştık, sonra Osmaniye’de çok yıkım olmadığını görünce hem AFAD hem de kendi merkezimizle iletişime geçerek birinci gün gece vakti Hatay’a geçmek için yola çıktık. Hatay’a geçmek için hem ücretli hem de sponsorlu bir şekilde araç bulmaya çalıştık bu konuda biraz zorlandık ama sponsorlu bir araç bulduk ve bizi Hatay’a götürdü...24 saat sonra araçlarımız bize ulaştı ve istediğimiz yere araçlarımızla ulaştık.” (K3)

Ekip üyelerinin ulaşımıyla ilgili ulaşım aracı bulmakta sorunlar yaşanmasına dair bir katılımcı (K4) “...özellikle araç konusunda tüm ekibi taşıyabilecek bölgeye götürebilecek araçla alakalı tüm ekiplerin problemi var. Bu zaten ana problem.” ifadelerini kullanmıştır.

Diğer bir katılımcı ise, eğitimli arama köpeklerinin olduğunu ancak kendilerinde yeterli ulaşım aracı olmadığı ve uçak ile ulaşım sağlayamadıkları için köpeklerini afet bölgesine götüremediklerini belirtmiştir. Katılımcının ifadesi şu şekildedir:

“Arama ve kurtarma köpeklerimiz var. Köpeklerimizi Almanya’da eğitip getirdik. 2 köpeğimiz var ancak biz oraya köpek götüremedik, araçlarda malzemeleri istediğimiz gibi sığdıramadık, köpeği de sıkıştırmak istemedik arabaya. Yeterli bir araç ya da uçak tedarik edilseydi köpeğimizi götürebilirdik.” (K5)

Hava yolu ulaşımıyla ilgili koordinasyonun sağlanamaması üzerine kara yoluyla hareket eden ekiplerin (K1, K2, K4 ve K5), bu süreçte de “*olumsuz hava koşulları*” (kar, tipi, sis), “*ulaşım ağlarının hasar görmesi*” ve özellikle afet bölgesine yakın illerdeki “*trafik yoğunluğu*” sebeplerinden dolayı afet bölgesine ulaşımında gecikmeler yaşadığı anlaşılmaktadır.

Olumsuz hava koşulları, ulaşım ağlarının hasar görmesi ve trafik yoğunluğu, nedenlerinden dolayı afet bölgesine ulaşımında gecikme yaşanmasına dair K2 kodlu katılımcı “*Ankara’ya kadar trafik yoktu ancak Ankara’dan sonra o kadar çok tır, vinç ve araç trafiği vardı ki, sis de çok fazlaydı, normal şartlarda Hatay’a 12-13 saatte gidebiliyorduk ancak bu şartlarda 25 saat sonra ulaşabildik. Hatay’da ana yol çöktüğünden dağ yollarını kullanarak oraya vardık.*” ifadelerini kullanmıştır. Trafik yoğunluğu ve olumsuz hava koşulları sebebiyle afet bölgesine ulaşımında gecikme yaşanmasına dair K5 kodlu katılımcı “*Ankara’dan sonra birçok bölümde yollar kapalıydı. Yol ile ilgili süreçte 5-6 saatlik kaybımız oldu... Trafik yoğunluğu Kayseri’de biraz yaşadık, orası bizi biraz sıkıntıya soktu, bizi zorlayan kar koşulları, tipi ve buzlanmaydı. 18-19 saat yol sürdü.*” ifadelerini kullanmıştır.

Bir katılımcı afet bölgesine ulaşım konusunda “*alternatif yolların önemi*” konusuna dikkat çekmiştir. Afet bölgesine kara yolu ulaşımında özellikle ana arterlerde sorunlar olduğu görülmüştür. Buna karşın bölgeyi bilen kişilerin yönlendirmeleriyle, alternatif ulaşım güzergâhlarıyla (dağ yolları vs.) afet bölgesine ulaşımın sağlandığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak K1 kodlu katılımcı “*...biz daha çok, araçlarımız 4 çeker olduğu için köy yolları üzerinden hareket ettik. Yolları bilen off-road aktiviteleri yapan arkadaşlarımızın tavsiyesi ve oluşturulan sosyal medya gruplarında da çeşitli tavsiyeler oldu ve o şekilde köy yollarını kullandık.*” ifadelerini kullanmıştır.

3.3. Operasyon

Afet bölgesine ulaşıldıktan sonra kriz merkeziyle irtibata geçilmesi ile arama ve kurtarma süreçlerinin nasıl yürütüldüğünün incelendiği operasyon teması, “kriz merkezi ile ilgili sorunlar”, “arama ve kurtarma süreçleri” ve “karargâh merkeziyle ilgili süreçler” bağlamında 3 ana kategori altında incelenmiştir. Şekil 4’te operasyon temasına ait kod matrisi verilmiştir.

Kod Sistemi	K1	K2	K3	K4	K5
Operasyon					
Kriz Merkezi İle İlgili Sorunlar					
Ön Bilgilendirme ve Koordinasyon Eksikliği	■	■	■	■	■
Sektörelme Yapılmaması/Enkaz Alanının Bölümlere Ayrılmaması	■			■	
İletişim ve Haberleşme Problemi		■	■		
Arama ve Kurtarma Süreçleri					
Destekleyici Faktörler					
İnsan Kaynağının Doğru Kullanılması	■		■	■	
Farklı Dil, Kültür ve Değerlere Uygun Hareket Etme		■		■	■
Diğer Teknik Personelin Katkısı (Su Tesisat., Madenciler vb.)	■	■		■	■
Ekipler Arası İşbirliği	■	■	■	■	■
Arama Köpekleri		■			
Yeni Nesil Teknolojik Cihazlar	■	■	■	■	■
Engelleyici/Zorlaştırıcı Faktörler					
Enkaz Yönetimi Yetersizlikleri	■			■	■
Ekipman Yetersizliği	■	■	■	■	■
İkincil Tehlikeler(Artçı Depremler, Riskli Binalar, Yangınlar)		■	■	■	
Afetzedede Yakınlarının Tepkisi		■	■	■	■
İlgisiz Kişiler	■		■	■	
Medyada Görünür Olma İsteği				■	■
Ekipman Kullanım Eğitim Yetersizliği				■	
Ekip Üyelerinde Psikolojik Sorunların Ortaya Çıkması				■	■
Acil Kurtarmaya Katkı/Değer					
Kurtarma Hizmetleri	■	■	■	■	
Destek Hizmetleri	■			■	
Karargâh Merkeziyle İlgili Süreçler					
Olumsuz Durumlar					
Hijyen ve Tuvalet Problemi			■	■	
Beslenme ve Barınma Problemi			■		■
Olumlu Durumlar					
Beslenme-Barınma İhtiyaçlarının Karşlanması	■	■		■	■
Hijyen-Tuvalet İhtiyaçlarının Karşlanması	■	■			
Psikolojik Destek Sağlanması	■	■	■	■	■

Şekil 4: Operasyon Teması Kod-Matrisi

3.3.1. Kriz Merkezi ile İlgili Sorunlar

Katılımcıların ifadelerinden bölgedeki özellikle afet yönetimi çalışanlarının veya yakınlarının afete maruz kalmasının, kriz yönetim merkezinde ve organizasyonlarında sorunlara yol açtığı görülmektedir. Katılımcılar kriz merkezinde “ön bilgilendirme ve koordinasyon eksikliği” durumundan yoğun bir şekilde bahsetmişlerdir. Kriz merkezinde ön bilgilendirme ve koordinasyon eksikliği olmasına dair K4 kodlu katılımcı “Bir defa AFAD’ın kriz merkezi yoktu, biz gittiğimizde Antep Nurdağı’nda AFAD’ın bir tane görevlisi vardı. O da olaya zaten tam hâkim değildi. Onun da yakınları enkaz altında olduğu için, bize yönlendirme veya bilgi sağlayacak kapasitede değildi.” ifadelerini kullanmıştır.

K5 kodlu katılımcı, “Açık konuşmak gerekirse orada çalıştığımız zamanda bu işte asıl olay yeri koordinatörü olması gereken kurumdan kimse yoktu, biz kendi imkânlarımızla kendi operasyonumuzu yönettik.” ifadeleriyle kriz merkezinin koordinasyon eksikliğini ifade etmiştir. K1 kodlu katılımcı da bölgedeki afet ekiplerinin de afetzede olduklarına ve kriz merkezindeki kaotik ortama “Kriz merkezi vardı ancak kaos da vardı. Konuya vakıf olan arkadaşlar da vardı, olmayanlar da vardı. Biliyorsunuz şehir haritası üzerinde sektörlere yapılmalı, sektörlere yoktu çünkü yerel AFAD ekipleri de afetzede olmuşlardı ve dışarıdan gelenler de bölgeye vakıf değildi.” ifadeleriyle dikkat çekmiştir.

K3 kodlu katılımcı ise görev alanlarının belirlenmesini, kendi koordinasyon merkezleri ve/veya bölgedeki vatandaşların yönlendirmeleriyle yaptıklarını belirterek kriz merkezindeki koordinasyon eksikliğini açıklamaya çalışmıştır. Konuyla ilgili olarak K3 kodlu katılımcının ifadesi şu şekildedir: “Enkaza giderken merkezimiz bize koordinat veriyordu. Bunun yanında bize telefonda zaman zaman ihbarlar da geliyordu ve halk yönlendirmeye de çalışıyordu. Ayrıca kendi arama ve kurtarma ekiplerimiz gidip enkazdan bilgi alıyordu ve bu şekilde canlı aramalarına gidiyorduk.”

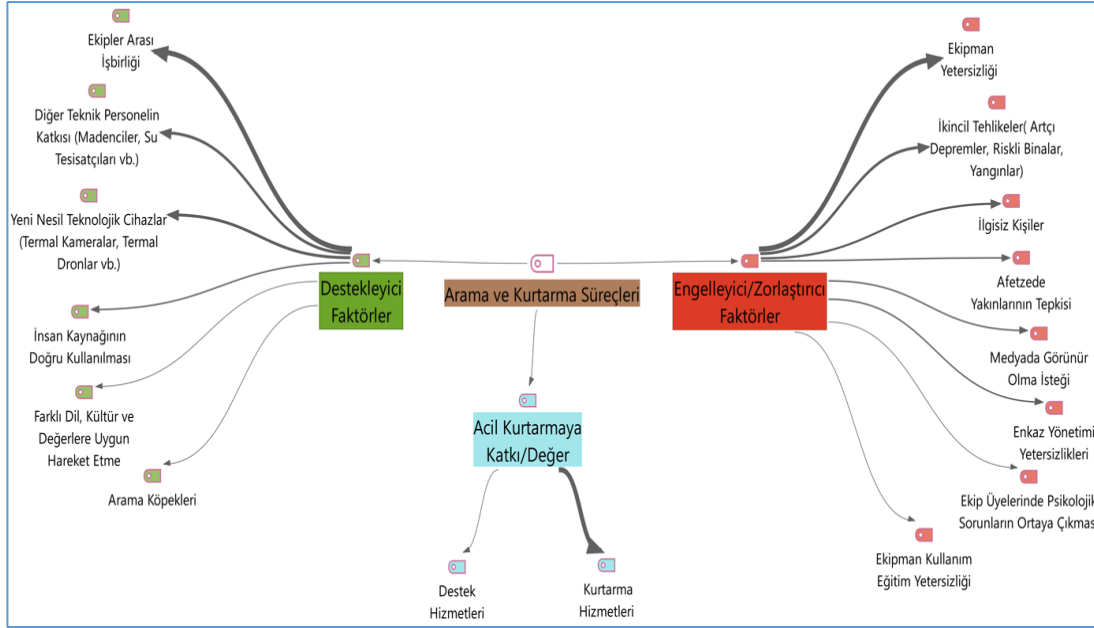
Katılımcılar afet bölgesine yönelik “sektörlere çalışmasının yapılmadığını” (yıkım tespit çalışmalarının ve çalışma alanlarının belirlenmesi) belirterek, çalışma alanlarının belirlenmesindeki koordinasyonu kendilerinin sağlamak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Afet bölgesinde sektörlere yapılmamasına dair K4 kodlu katılımcı “AFAD’ın bize eğitimlerde verdiği sektörlere olayı ilk üç gün zaten yoktu. Kendi inisiyatifimizden ziyade, enkazda kalanların yakınları bizi alıp çalışacağımız enkaza götürüyordu. İlk üç gün böyleydi...Fakat biz Antakya’ya 6. gün geçtik, orada da hala bir sektörlere bir yönlendirme söz konusu değildi.” ifadelerini kullanmıştır.

Katılımcıların ifadelerinden operasyonların yönetim sürecinde “iletişim ve haberleşme problemleri” yaşadıkları, kriz merkeziyle iletişim sağlamakta güçlük çektikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılar telsiz ve GSM operatörleriyle iletişimde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Kriz merkezi ile iletişim ve haberleşme problemlerinin yaşanmasına dair katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“AFAD’ın kriz merkeziyle hiç iletişime geçemedik, sadece kendi merkezimizle iletişime geçiyorduk. Açıkçası Osmaniye’de irtibat halindeydik ancak Hatay’a geçince irtibatımız olmadı. Biz sadece kendi iç iletişimimizle gelen ihbarlara göre neredeyse hiç uyumadan görev aldık... Normalde biz telsiz kullanıyoruz iletişim için, Osmaniye’de çok rahat iletişim kurabildik merkezimizle ancak Hatay’da iletişim konusunda sorun yaşadık. GSM operatörleri maalesef tam randımanlı çalışmadı, bir GSM operatörü zaman zaman çekiyordu iletişimi bazen sağlıyorduk” (K3)

3.3.2 Arama ve Kurtarma Süreçleri

Operasyon teması altında arama ve kurtarma süreçleri kategorisinde “destekleyici faktörler”, “zorlaştırıcı faktörler” ve “arama ve kurtarmaya katkı/değer” olmak üzere 3 ana kod oluşmuştur. Katılımcılar arama ve kurtarma faaliyetlerini destekleyen ve zorlaştıran faktörlerden bahsetmişlerdir. Arama ve kurtarma süreçleri kategorisi kod-teori modeli şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5: Arama ve Kurtarma Süreçleri Kod-Teori Modeli

Destekleyici Faktörler:

Şekil 5’te verildiği üzere destekleyici faktörler arasında ekipler arası işbirliği, diğer teknik personelin katkısı (madenciler, su tesisatçıları, şantiye işçileri vb.) ve yeni nesil teknolojik cihazların kullanımının yoğun şekilde vurgulandığı görülmüştür. Katılımcılar gerek ulusal arama ve kurtarma ekipleriyle gerekse yurt dışından gelen ekiplerle uyum içerisinde çalıştıklarını, enkazda arama ve kurtarma çalışmaları ile malzeme-teçhizat konularında birbirlerine destek verdiklerini ifade etmişlerdir. Yurt dışından gelen ekipler ile işbirliği halinde çalışılmasına yönelik katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

“Yurt dışından gelen ekiplerle birlikte yanılmıyorsam Finlandiya ile birlikte çalıştık, yakıt, kablo ve malzeme ihtiyaçları oldu ve onlara destek olduk. Arkadaşlarımızdan onlarla beraber çalışanlar oldu, biz ev sahibi olduğumuzdan dolayı da yardımcı olduk. Biz INSARAG eğitimi aldık, onlar da bu eğitimi almışlar ve dolayısıyla koordineli bir

şekilde birlikte çalıştık. Ülkemize yakışır bir şekilde elimizden geleni yaptık ve herhangi bir iletişim sorunu yaşamadık.” (K3)

“Yabancı ekipler termal kamerayla, dinleme cihazlarıyla gelmişler, bize işte bak burada iki kişi var, burada da bir ceset var deyip, bizi ona göre yönlendiriyorlardı.” (K4)

Katılımcılar “su tesisatçıları, madenciler ve yol yapım işçileri gibi diğer teknik personellerin” arama ve kurtarma faaliyetlerinde önemli katkıları olduğunu, bu personellerin hem malzemelerinden hem de iş deneyimlerinden faydalandıklarını ve gerekli kısımlarda birbirlerine destek verdikleri yoğun olarak belirtmişlerdir. Bir katılımcı kömür madencileri ile olan süreçlerini şu ifadeyle belirtmiştir:

“Madenciler bizi buldu ve yanımıza geldiler. Askerler de yanımızdaydı, polis özel hareket ile birlikte de güzel çalıştık. Madenciler hep madende güçlendirme yaparak ilerledikleri için depremi de öyle sanıyorlar. Anlattık, onlara dedik ki bu 8 katlı bir bina sadece alt katta ceset yok üstte de var. Ne yapalım peki dediler? Biz dehliz deriz, bir yerden boşluk buluruz, o boşluktan içeri gireriz odalara girmek için, biz böyle dehlizler açalım siz de güçlendirin bizim çocuklar da gelsin girsin dedik, çok da güzel işler yaptık (kendilerinin galeri açtığı ve madencilerin de bu galerileri tahkimat sistemleri ile destekleri anlatılmaktadır)” (K4)

Su tesisatçılarının, su kaçağı tespitinde kullandıkları cihazlar ile canlı arama faaliyetlerine katkı vermeleri katılımcı tarafından şu şekilde vurgulanmıştır:

“Ses dinleme cihazlarımız vardı, kalp atışlarına duyarlı o cihazlar çok işimize yaradı...su tesisatçılarının cihazlarıyla 2 tane yaralı bulduk. Küçük her yere kıvrılabilir, istediğimiz gibi kullanabiliyoruz.” (K2)

Katılımcıların arama ve kurtarma faaliyetlerini destekleyen faktörlere yönelik dikkat çektiği bir diğer konu “yeni nesil teknolojik cihazların” (termal dronlar, termal kameralar, sismik akustik cihazlar, neme duyarlı cihazlar vs.) kullanımı olduğu görülmektedir. Katılımcılar kendi STK’larının bünyelerinde bu tür teknolojik cihazların her ekipte olmadığını vurgulayarak, yabancı ekiplerde ve Türk Silahlı Kuvvetleri’ne ait ekiplerde bu tür ekipmanların olduğunu ve arama faaliyetlerinde yaptıkları katkıyı ifade etmişlerdir. K5 kodlu katılımcı jandarmaya ait arama ve kurtarma ekiplerinin kullandığı termal kameraya “...özel termal kameralara ihtiyaç var. Jandarma, Türkiye’de herhangi bir STK’nın satın alamayacağı termal kamera getirdi.” ifadeleriyle dikkat çekmiştir. Yabancı bir ekibin yeni nesil bir teknolojik cihazı kullanmasına dair K4 kodlu katılımcı “Şu an mesela İsraili ekiplerde insan terinin çıkarttığı tuza odaklanmış detektörler vardı. Terlediği zaman insan vücudundaki tuzu hissedip, burada insan var diyen aletler var ama bizim envanterimizde yok.” ifadelerini kullanmıştır.

Görüşmelerde kentsel arama ve kurtarmada “*arama köpeklerinin*” de önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Bir katılımcı arama köpeklerinin önemini şu şekilde ifade etmiştir:

“...deprem köpeklerimiz iş yaptı ve her enkazda yeterli köpek vardı. Hatay sıcaktı pencereye, betona bile ısı veriyordu. Bizim, Ukraynalıların, Rumenlerin deprem köpekleri vardı 8-10 tane vardı ve her enkazda rahatlıkla yetebiliyorlardı. Bir köpek 1 saatte neredeyse 20 enkazı gezebiliyordu... köpekler işimize yaradı... Bizim 2 köpeğimiz var...” (K2)

Arama ve kurtarma süreçlerini destekleyici faktörler bağlamında “*afettede yakınları ve ilgisiz kişilerin uygun iletişim yöntemleriyle arama ve kurtarma sürecine dâhil edildikleri*” ve o kişilerden de yararlandıkları görülmüştür. Konuyla ilgili olarak katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“Enkaz üzerinde ve civarında deprem turistleri diyorum onlar vardı, gelip fotoğraf çeken, video çeken kişiler oluyordu, zaman zaman onları da kullanmaya çalışıyorduk, bir şeyler yapabilmek isteyenler oluyordu aileleri ve yakınları için, çok da uzaklaştırmaya çalıştıkça tepki de verebiliyorlardı.” (K3)

Destekleyici faktörler bağlamında, arama kurtarma ekiplerinin “*farklı dil ve kültürlerle uygun hareket etmeleri*” müdahale süreçlerini kolaylaştırdığı anlaşılmaktadır. Katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“...AFAD bize enkazda arama kurtarma metotlarını öğretirken yani sesimizi duyan var mı duyuyorsanız işte ses verin şeklinde. Biz bunu bir tık öteye götürdük, bölgede baktık ki Suriyeli çok, Arap çok... Sesimizi duyan var mı, sesimizi duyuyorsan ses ver ya da bir yere sert bir cisimle vur şeklinde Arapça yaptık... karşılık da aldık enkazdan.” (K4)

Engelleyici/Zorlaştırıcı Faktörler:

Yapılan görüşmelerde, arama ve kurtarma süreçlerini engelleyen bazı faktörlerin olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörler; “*ekipman yetersizliği*”, “*ekipman kullanım eğitim yetersizliği*” “*ikincil tehlikeler*”, “*ilgisiz kişiler*”, “*afettede yakınlarının tepkisi*”, “*medyada görünür olma isteği*”, “*enkaz yönetimi yetersizlikleri*” ve “*ekip üyelerinde psikolojik sorunların oluşmasıdır*”.

Bazı katılımcıların arama ve kurtarmada kullanılan bazı “*temel teçhizata sahip olmadıklarını belirtmeleri*” dikkat çekici bir durumdur. K1 kodlu katılımcı teçhizat eksikliğine “*Bizim kesme ayırma cihazımız yoktu, çok kısa sürede yapacağımız işi hiltiyle kırarak yapmaya çalıştık...*” ifadesiyle dikkat çekmiştir.

Katılımcılar yüksek maliyetten kaynaklı olarak “yeni nesil teknolojik arama cihazlarının eksikliğine” yoğun şekilde vurgu yapmıştır. Yeni nesil teknolojik cihazların yetersiz olmasına dair katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“...arama konusunda biz sesli arama yapıyorduk, dinleme cihazı ve termal kamera olsaydı belki daha faydalı olabilirdik. Diğer bazı ekiplerimizde bu malzemeler vardı. Dinleme cihazı olduğunda nokta atışı yapabiliyorsunuz. Termal kamera ile karşılaştık, Türkiye’de üretiliyormuş...Dinleme ve termal kamera dışında ekipmanlarımız yeterliydi. Eğer bu ekipmanlar olsaydı belki daha hızlı noktalara ulaşabilirdik...bunlar maliyetli aletler... Bizler sponsorlarımızla ayakta duran dernekleriz.” (K3)

Yeni nesil teknolojik cihazların eksikliğinin yanı sıra, “bu cihazların kullanımı ile ilgili eğitimlere” ihtiyaç olduğu da katılımcı (K4) ifadesinden anlaşılmaktadır. Katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“Yani bizim bu teknik malzemeleri almamızın yanı sıra bununla alakalı çok iyi eğitim almamız da gerekiyor...enkazda bir gün öncesinde canlı temasıyla alakalı dinleme yapan arkadaş ..burada birisi var, bana yardım edin diyor dedi bana. Kulaklığı ben aldım, en az 5 dakika boyunca ben dinledim ve ses duymadım. Kulaklığı kişiye veriyorum aynı şeyi tekrar ediyor, bak çocuk böyle böyle diyor diye...Bu durum hem tecrübe hem de eğitim gerektiriyor.” (K4)

Arama ve kurtarma faaliyetlerini zorlaştıran/engellenen bir diğer faktörün “ikincil tehlikeler” (artçı depremler, yangınlar, patlamalar vb.) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar sıklıkla, artçı depremlere yakalandıklarını ve bu artçıların hem çalışma yaptıkları enkazda hem de enkaz civarındaki yıkılmamış binaları etkileyerek kendi güvenlikleri için risk oluşturduğunu belirtmişlerdir. K2 kodlu katılımcı arama ve kurtarma faaliyetleri sırasında enkaz altında yaşadığı artçı depreme yönelik “...3. Gün enkazın içinde bir çocuğu çıkartırken 4.6’lık artçı depreme yakalandım...üzerime beton parçaları düştü ve kaskım kırıldı, eğer koruyucu malzemelerim olmasaydı çok daha zarar görebilirdim.” ifadelerini kullanmıştır.

Ayrıca katılımcılardan bazıları, afetin etkisiyle ikincil tehlike olarak enkazda yangınların yaşandığına vurgu yapmıştır. Afet nedeniyle enkazda yangın tehlikesinin yaşanmasını K4 kodlu katılımcı şu ifadelerle dile getirmiştir:

“Zaten deprem bölgesinde en büyük sıkıntımız deprem olduktan sonra çoğu evde yangın çıkmış hatta bizim ilk Nurdağı’nda çalıştığımız enkazda biz maalesef kişileri yanmış bir şekilde çıkarttık. Yani depremle alakalı biz şunu bekliyoruz. Deprem olduktan sonra 3-5 saniye içerisinde elektriğin ve doğalgazın merkezi sistemden kesilmesi gerekiyor. Ama birçok yerde yangın vardı.” (K4)

Arama ve kurtarma faaliyetlerini zorlaştıran faktörler bağlamında, STK ekip üyelerinin “afetzedede yakınlarının psikolojik baskı ve ısrarlarına” maruz kaldıkları ve bazı vatandaşların fiziksel şiddete teşebbüs ettiği anlaşılmaktadır. Afetzedede tepkilerine yönelik katılımcı ifadesi şu şekilde:

“Zaman zaman halkımızın bizden talepleri olabiliyordu, biraz mola verdiğimizde bile bize hitaben siz niye oturuyorsunuz, neden çalışmıyorsunuz şeklinde tepkileri olabiliyordu, seslerini yükseltebiliyorlardı. Bunu bilerek yapmadıklarını kesinlikle biliyordum, canları enkaz altında olduğundan dolayı bazı tepkilerle karşılaştık...” (K3)

Katılımcıların ifadelerinden, arama ve kurtarma eğitimi almamış ve herhangi bir teçhizatı olmayan yardımsever kişilerin enkaz üzerinde arama ve kurtarma süreçlerine engel oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca, enkaz üzerinde fotoğraf ve video çekme ile hırsızlık amaçlı bulunan kişilerin olduğunu da ifade etmişlerdir. Enkaz üzerinde arama ve kurtarma eğitimi almamış “ilgisiz kişilerin olması” ve hırsızlık olaylarının yaşanmasına dair katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“...Çünkü enkazın üzerinde... hem halk hem de gönüllü bilinçsiz yardımsever halkımız da var. Onları oradan da atamıyorsunuz. Biz mesela...apartmanıydı sanırım, geldiğimizde en aşağı 40 tane gönüllü var. Sarı yelek giymişler, biz bu enkazı kaldırmaya geldik diyorlardı. İnin aşağı diyoruz inmiyorlar... Biz de bir iki hırsızlık olayına şahit olduk, biz onları engelledik bu sıkıntı vardı.” (K4)

“Enkaz üzerinde ve civarında deprem turistleri diyorum onlar vardı, gelip fotoğraf çeken, video çeken kişiler oluyordu...” (K3)

Arama ve kurtarma faaliyetlerini zorlaştıran faktörlerden bir diğerinin bazı arama kurtarma ekiplerinin “medyada görünür olma isteği” olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun enkaz yönetiminde uyum sorunlarına ve motivasyon kayıplarına yol açtığı anlaşılmaktadır. Medyada görünür olma isteğine dair katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“...Orda kameralar, kameralar çok önemli! Kameralar canlı yayına geçtiği andan itibaren enkazdaki durum değişiyor...bazı ekipler özellikle canlı yayınla alakalı bir duyum aldıklarında veya bir canlı duyumu aldıklarında enkazın üstüne bir bakıyorsunuz yüzlerce arama kurtarma personeli farklı ekipler geliyor. Bu bizim çalışma uyumumuzu bozuyor, motivasyonumuzu bozuyor... Bu durum ekipler arası bazı problemlere yol açıyor... Buna rağmen biz dediğim gibi daha önce de yaşadığımız gibi hiç kavgaya mahal vermeden, canlı yayın yapıldığı için kameraların önünde bir itiş kakış olmaması için o enkazı da maalesef oradaki ekibe bırakıp enkazı teslim ettik, çıktık. Biz orda çalışırken siz iki dakika durun bizim eleman girecek deyip bizi alandan

uzaklaştırdıktan sonra biz bir daha alana giremedik (Farklı bir arama kurtarma ekibinin medyada görünür olmak için kendilerini alandan çıkardığından bahsediyor)...” (K4)

Arama ve kurtarma süreçlerini zorlaştıran bir diğer faktörün “enkaz yönetimi yetersizlikleri” olduğu tespit edilmiştir. Enkaz yönetiminde koordinasyon problemleri ve liderlik sorunlarının yaşandığı görülmektedir. Enkaz yönetiminde koordinasyon problemlerinin yaşanmasına dair K5 kodlu katılımcı “*Bloklar çok büyük olduğu için bloğun bir ucundan içeriye girerken arka taraftan vatandaş kepece tutmuş ve kepeci enkaz üzerinde çalıştırıyordu. Arka tarafı sürekli kontrol altına almamız zordu...*” ifadelerini kullanmıştır. Arama ve kurtarma süreçlerini zorlaştıran bir diğer faktörün “*ekip üyelerinde psikolojik sorunların ortaya çıkması*” sorununun olduğu tespit edilmiştir. Afete müdahale sürecinde arama ve kurtarma ekiplerinde psikolojik sorunların ortaya çıktığı ve bu durumun arama ve kurtarma faaliyetlerini olumsuz etkilediği katılımcı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak katılımcı görüşü şu şekildedir:

“Bizde zaten psikolojik olarak artık kendi şahsımın yaşadıklarıyla alakalı ifade edebilirim, uyandığımda bir depresyon ve enkazın altında kalmış pozisyonda, bir üç-beş dakika sonra ancak kendime gelebildim. 10. gün sonrayı anlatıyorum. Biz de bu vesileyle zaten bölgeyi terk ettik, 10. günden sonra. Kalmak isteyen arkadaşlarımız olmasına rağmen kesinlikle izin vermedik. 10 günü dolduran tüm arama kurtarma personelleri bizim bölgede görev değişimi yaptı yani. Ya bu cesetlerle alakalı çokça ceset çıkardığımız için hocam bu bilinçaltımızda birde artıklar, sarsıntılar devam ediyor bu modda yaşadığımızda 10 günü geçtiğinizde bu sıkıntı oluyor.” (K5)

Acil Kurtarmaya Katkı/Değer:

Arama ve kurtarma süreçleri kategorisinde oluşturulan bir diğer kod “*arama ve kurtarmaya katkı/değer*” olarak belirlenmiştir. Yapılan görüşmelerde STK’ların afet yönetiminde “*kurtarma hizmetleri*” ve “*destek hizmetleri (barınma, iaşe, yardımların dağıtımı vb.)*” olmak üzere iki farklı alandan katkı/değer sundukları görülmüştür.

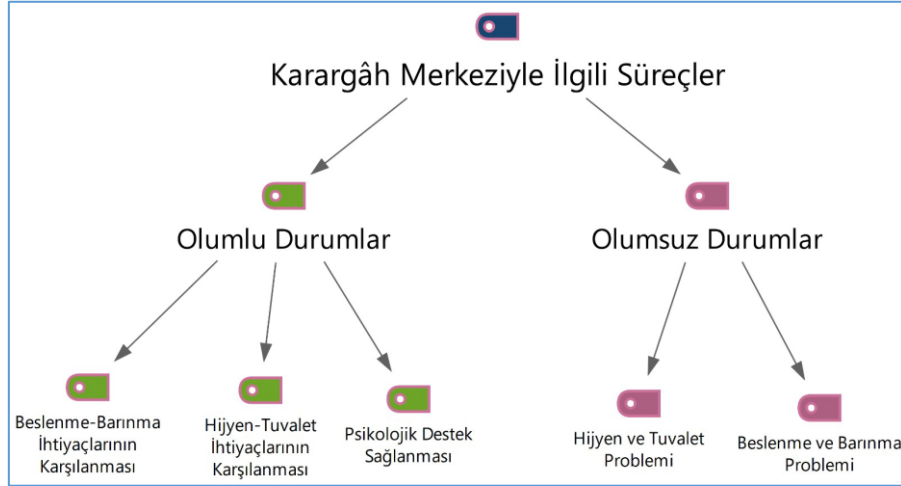
STK’ların 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinde, arama ve kurtarma faaliyetlerinde etkin bir şekilde rol ve sorumluluk aldıkları (afetzedelerin cansız veya canlı/yaralı çıkarılması) görülmektedir. Katılımcılar arama ve kurtarma faaliyetlerine ve destek hizmetlerine olan katkılarını şu şekilde ifade etmiştir:

“...telefonlar çekmediğinden inisiyatif aldık, AFAD personeli gelene kadar sorumluluk üstlendik...bazen bir enkazda 70 kişi bazen de 50 kişi çalıştık, vardiya usulüne göre 24 saat aralıksız çalıştık. Kayıtlı 280 yaralı, 1200 hayatını kaybeden insan çıkardık...” (K2)

“STK olarak 65 ekibimiz bölgede dönüşümlü olarak hala devam ediyorlar (1 Mayıs 2023 tarihi itibarıyla), biz iki-üç haftadır bölgeye iyileştirme çalışmaları için arkadaşlarımızı gönderiyoruz. Yani yemek dağıtımı, iaşe, çadırlarla alakalı o çalışmalara da bizim diğer ekipler yardım ediyor.” (K1)

3.3.3. Karargâh Merkeziyle İlgili Süreçler

Operasyon teması altında karargâh merkezleriyle ilgili süreçler kategorisinde “olumlu durumlar” ve “olumsuz durumlar” olmak üzere iki kod oluşmuştur. Olumlu durumlar altında, beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması, psikolojik destek sağlanması ve hijyen ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılanması alt kodları oluşmuştur. Olumsuz durumlar altında ise hijyen ve tuvalet problemi ile beslenme ve barınma problemi alt kodları oluşmuştur. Karargâh merkezleri ile ilgili süreçler kategorisi kod-teori modeli şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6: Karargâh Merkeziyle İlgili Süreçler Kod-Teori Modeli

Karargâh merkezi sürecinde STK’ların beslenme, barınma, hijyen ve psikolojik destek açısından olumlu ve olumsuz ifadeleri olmuştur. Temel ihtiyaçların giderilmesi hususunda karargâh merkezinin kurulduğunda uygun lokasyon tercihi yapmayan veya seyyar tuvalet, banyo, aş evi kurma imkânları olmayan bazı STK’ların bu konulara yönelik çeşitli sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Karargâh merkezi ile ilgili olumsuz durumlar yaşamasına dair katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“Karargâh için bir yerleşke oluşturduk, malzemelerimizi koyacak bir yer vardı, yalnız alan dar olduğu için çadır kurmadık, genelde de uyumadık zaten, 5-6 gün boyunca 2’şer 3’er saat uyuyabildik... Banyo hiç yoktu, dönmeye yakın Adana noktasında banyo yapabildik. Tuvalet konusunda sorun yaşadık. Isınma konusunda ateş yakarak dışarıda ısınmaya çalışıyorduk. Yeme-içme konusunda ilk gün kendi

yiyeceklerimizi, ilk günün akşamında Kızılay, Hatay'da ise halkın desteğiyle kuru gıda vs. ne bulduysak yedik...” (K3)

Karargâh merkeziyle ilgili olumlu durumlara yönelik katılımcı görüşleri şu şekilde verilmiştir:

“Bu tür olaylarda görev alırken benim tavrım kamu kurumlarının bahçesinde karargâhı kurmak, çünkü bu tür yerlerde jeneratör, tuvalet vb. ihtiyaçları gidermek kolay oluyor. Operasyon sahasına giderken Devlet Hava Meydanları'nda operasyon üssümüzü kurduk. Beslenme ile ilgili normal şartlarda 72 saat kendi ihtiyacımızı gidermemiz gerekiyor...kendi üssümüz havaalanının içinde olduğu için iklim koşullarında korunaklı, bina açısından korunaklı, enerji, tuvalet ve su ihtiyacımızı giderebildik. Görevli olduğumuz yere de 6 km mesafedeydi, o açıdan sorun yaşamadık. Psikolog bir arkadaşım döndükten sonra bizlere psikolojik destek verdi.” (K5)

“Deprem olduğunda hiçbir şekilde etkilenmeyecek boş bir alanı bulduk ve hemen lojistik ekiplerimiz çadırları, yemekhaneyi, sahra hastanemizi kurduk... Barınma, iye, biz gitmeden Hatay'ın coğrafyasını da bildiğimiz için biz gittikten sonra gelen ekiplere de ihtiyaçları söyledik ve ona göre destek verdiler. Bizim seyyar tuvalet ve yeme içme anlamında ayrıca psiko-teknik ekibimizle birlikte oradaki halka destek olduk... Biz ağır akredite ekip olduğumuz için seyyar banyo, tuvalet, çadırı vb. her şeyimizi bulduğumuz park alanında karargahımızı kurduk...” (K2)

3.4. Operasyonların Sonlandırılması

Ekiplerin, özellikle enkaz altında canlı kişilerin olmama ihtimalini de düşünerek ve bazı STK'ların ekip üyelerinde çeşitli sağlık problemleri baş göstermesiyle ve kendi bünyelerindeki uzman psikologların önerileri doğrultusunda genel itibariyle afetin 9-10. günlerinde afet bölgesinden ayrılmaya karar verdikleri ve kriz merkeziyle iletişime geçerek operasyonları sonlandırdıkları ve afet bölgesinden ayrıldıkları anlaşılmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Afetin oluşmasıyla beraber seferberliğe hazırlık aşamasında; AFAD tarafından STK'lara iletişim ve haberleşme sistemleri yoluyla kısa sürede bilgi akışının yapıldığı görülmüştür. Ancak afetin etkilerine yönelik ihtiyaç analizinin afetin haber alınmasından itibaren yeterli düzeyde yapılamadığı da görülmüştür. Bu durum deprem bölgesinden sağlıklı ve yeterli düzeyde bilgi alınmamasından kaynaklı olabilir. Bunun da en önemli nedenleri arasında afet bölgesindeki iletişim

ağlarının zarar görmesi, yetkili ekiplerin ve kurumların depremden etkilenmesi ve hasar görmesidir.

Afet bölgesinde etki ve ihtiyaç analizinin yapılamamasının yanı sıra koordinasyon eksikliğinden dolayı seferberlik sürecinde çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Ekiplerin hangi ulaşım yolları ve araçlarıyla nereye ve nasıl gidecekleri konularında koordinasyon sorunları yaşadıkları ve kendi inisiyatifleri doğrultusunda karar aldıkları görülmüştür. 11 ilin afetten etkilenmesi, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında birbirine destek illerin de afetten etkilenmesi, iletişim altyapısının hasar görmesi ile afete müdahale edecek ekiplerin de afetzede olması gibi faktörlerin, STK'ların afet bölgesine seferberliği kapsamında koordinasyon sorunlarına yol açmış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca afet bölgesine ulaşım yol güzergâhları ve alternatif yolların belirlenmesi ve aktif hale getirilmesi sürecinde TAMP'ta yer alan ilgili çalışma grubunun yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Nihai olarak STK'ların afet bölgesine ulaşımına yönelik ve alternatif ulaşım yolları ile ilgili konuların afet öncesi hazırlık süreçleri planlamalarda yeterince ele alınmadığı anlaşılmaktadır.

STK'ların afet bölgesinde kriz merkezi ile ilgili koordinasyon sorunları ve müdahale edeceği çalışma alanlarının belirlenmesinde iletişim ve yönlendirme sorunları yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca kriz merkezi tarafından afet bölgesinin ve/veya enkazın bölümlere ayrılma süreçlerini kapsayan sektörlere çalışmalarının yapılmadığı da anlaşılmaktadır.

Uluslararası eğitim ve tatbikatların (INSARAG akreditasyonları) afet döneminde ekipler arası işbirliğini kolaylaştırdığı görülmektedir. Yeni teknolojik ekipmanların kullanımının (sismik ve akustik cihazlar), arama ve kurtarma ekibi olmayan diğer teknik personelden (madenci, tesisatçı, şantiye işçisi vb.) destek almanın, ilgisiz kişiler ve afetzede yakınları ile doğru iletişim sağlamanın, farklı dil ve kültürlerle göre uygun hareket etmenin ve arama köpeklerinin aktif olarak kullanımının arama ve kurtarma süreçlerinde destekleyici faktörler olduğu görülmüştür.

STK'ların afet yönetim sisteminde önemli rol ve sorumluluklar aldıkları görülmektedir. Ancak STK'ların yeterli bağış alamadıkları veya kamu kurumlarından destek alamadıklarından dolayı özellikle yeni nesil arama ve kurtarma cihazlarına sahip olamadıkları veya her ekibin bünyesinde bulunduramadıkları tespit edilmiştir. Ekipman ile ilgili diğer önemli bir husus ise bu yeni nesil teknolojik ekipmanların kullanımında yeterli düzeyde eğitimin yapılmadığı görülmektedir. Öte yandan bazı temel arama ve kurtarma malzemelerine (kırıcı ve delici, jeneratör vb.) sahip olmayan STK'ların olduğu da görülmektedir.

Depremlerde artçı sarsıntı ve yangın gibi ikincil tehlikelerin de yaşandığı ve bu tür olayların arama ve kurtarma sürecini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Öte

yandan depremlerde enkaz altında arama ve kurtarma süreçlerinde kişisel koruyucu donanımın önemi de ortaya çıkmıştır.

Deprem bölgesinde afetzede yakınlarının psikolojik ve fiziksel tepkileri ile enkaz üzerinde bulunan ilgisiz kişilerin arama ve kurtarma süreçlerini ve ekip üyelerinin çalışma motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu duruma, enkaz yönetiminde (liderlik ve koordinasyon eksikliği) ve enkaz çevresinin güvenliğindeki zafiyetlerin neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca enkaz yönetiminde ve güvenliğinde yaşanan bu zafiyetlerin, beraberinde afetzede yakınlarının bilinçsizce (talimat almadan ağır iş makinelerinin kullanımı vb.) arama ve kurtarma süreçlerine dâhil olmalarına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır.

Bazı kamu kurumları ve STK'lara ait ekiplerin medya ve basında görünür olma davranışlarının, diğer ekiplerin arama ve kurtarma süreçlerini engelleyen ve çalışma motivasyonlarını düşüren önemli bir unsur olduğu görülmektedir.

Özellikle afetzede arama yöntemlerinin daha çok teknolojik cihazlar ve köpeklerle yapılması gerekliliği konusu bu çalışmada üzerinde durulan önemli bir husus olmuştur.

Depremlere müdahalede STK'ların kendi karargâh merkezleri ile ilgili sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. STK'ların arama ve kurtarma sürecinde uygun lokasyonlarda karargâhlarını kurmaları beslenme, barınma güvenlik, hijyen, tuvalet vb. konular açısından önem arz etmektedir. Karargâh merkezleri ile ilgili şartlar asgari düzeyde sağlanmadığı takdirde arama ve kurtarma süreçleri olumsuz yönden etkilenebilmektedir.

Elde edilen sonuçlar kapsamında getirilen öneriler şunlardır;

- Afet bölgesinden etkili iletişim ve haberleşmeyi sağlamak amacıyla iletişim ağlarının binaların üstüne değil, bu amaçla özel olarak yapılmış alanlara kurulması ve kurulum aşamasında olası tehlike ve risk analizleri yapılmalıdır. Ayrıca afet ve acil durum ekiplerinin yönetim istasyonlarının afetlere dirençli olması ve bu tür durumlarda aktif olarak hizmet vermeleri sağlanmalıdır.
- Afet bölgesinde kriz merkeziyle ekipler arasındaki iletişim ve koordinasyon sorunlarının (ulaşım vb.) çözümüne yönelik ilgili kurum ve kuruluşlar ile STK'ların katıldığı bölgesel ve ulusal düzeyde bütünleşik afet müdahale tatbikatları gerçekleştirilmelidir. Bunun yanında 112 acil çağrı merkezlerinin teknolojik ve haberleşme altyapıları afetlerde kriz merkezi işlevini yerine getirecek şekilde düzenlenmelidir. Afet kriz yönetiminde ana sorumlu kurum olan AFAD'ın bu tür geniş çaplı afetlerde personel sayısı yetersiz kalabileceğinden, özellikle kriz merkezlerinde komuta, haberleşme ve iletişimi sağlayabilmeleri açısından kamu personellerinden (farklı meslek grupları) oluşan bu konularda eğitim almış ve tatbikatlara katılarak deneyim kazanmış insan kaynağı oluşturulmalıdır.

- Afet müdahale eylem planlarına, hangi ekiplerin ne şekilde ulaşımlarının sağlanacağına yönelik çalışmaların eklenmesi, ayrıca personel ve ekipmanların uzak bölgelere intikal sürecinde hava yolu taşımacılığının (askeri ve sivil kargo uçakları) çok daha aktif bir şekilde kullanılması gelecekte afete müdahale süreçlerini olumlu yönde etkileyecektir.
- STK'ların kamu desteği ile arama ve kurtarma ekipmanları bağlamında güçlendirilmesi, yerinde ve etkin müdahale etme anlayışıyla bu alanda görev yapan STK'lara yönelik eğitim, teçhizat vb. konularda standartların oluşturulması, yeni nesil araç, gereç ve ekipmanların düzenli olarak eğitimler ve tatbikatlarla tanıtımının yapılması önerilmektedir.
- Yerinde yönetim ilkesi çerçevesinde arama ve kurtarma faaliyetleriyle ilişkili tüm STK'ların akredite edilmesi ve arama kurtarma süreçlerinde görev alacak ekip liderlerine yönelik liderlik (enkaz yönetimi ile ilgili) eğitimlerinin yaygınlaştırılması önemli konular arasında yer almaktadır.
- Afet ve acil durumlara müdahalede etik dışı davranışların (medyada görünür olma, ön plana çıkma isteği vb.) önlenmesine yönelik çalışmalar önemlidir.
- Arama köpeklerinin sayısının artırılması ve özel yaşam alanlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir.
- Su tesisatçıları ve madenciler gibi diğer teknik personelin bilgi ve teçhizatlarının arama ve kurtarma süreçlerini desteklediği düşünüldüğünde bu ekiplerin afet müdahale sistemlerine entegre edilmesi planlanmalıdır.
- Afet bölgesinde arama ve kurtarma süreçlerinde hem vatandaşların bireysel hem de arama ve kurtarma ekiplerinin ağır iş makinelerini (kepçe vs.) kullanımı dikkate alındığında, enkaz güvenliğinin ve enkaz altındaki afetzedelerin güvenliği açısından bu tür makineleri kullanacak olan operatörlere afetlerde yapı ve enkaz bilgisine yönelik eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.
- Karargâh merkezinin yerinin belirlenmesinde, özellikle alt ve üstyapının zarar görme riskinin daha az olduğu alanların önceden tespit edilerek afet müdahale planlarına dâhil edilmesi ve ekiplerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde portatif tuvalet- banyo vb. altyapı gereçlerinin sağlanması önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın, alan uygulayıcıları için yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. Özellikle STK ve gönüllü ekiplerin arama ve kurtarma faaliyetlerinde karşılaştıkları zorlukları ortaya koyması, bu alanlara çözüm önerileri sunması bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, nitel veri toplama araçları kullanılarak katılımcıların bilgi, beceri ve deneyimlerinin ortaya çıkarılması bakımından gelecekte bu alanlarda görev alacak kişilere yol gösterici olacaktır. Ayrıca elde edilen bulguların, bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara kaynak olacağı ve yeni sorun alanlarına yönelik çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alkın, R. C. (2021). “Afet yönetiminde sivil toplum: İzmir depremi sonrası müdahale ve iyileştirme aşamaları üzerine bir inceleme”. *Karadeniz Araştırmaları*. XVIII/70, 313-334.
- Aydemir, A. (2021). Afet yönetim sisteminin incelenmesinde gönüllülük hizmetleri ve bazı sivil toplum kuruluşları. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 387-394.
- Duruel, M. (2023). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü: 6 Şubat depremi Hatay örneği, *International Journal of Political Studies*, 9(2), 1–17.
- Elo, S., Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process, *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115.
- Ertan, G. (2020). Afet yönetimi ve sivil toplum: Marmara Depremi örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 2044-2056.
- Ghaus, P. A. (2004). The Role of civil society organisations in overnance. Civil rights and eu citizenship: challenges at the crossroads of the European, *National and Private Spheres*, 1–35 pp.
- Heper, M. ve Yıldırım, S. (2011). Revisiting civil society in Turkey I, *Southeast European and Black Sea Studies*, 11(1),1-18.
- İlgın, H. Ö. ve Karagül, D. (2022). Afet süreçlerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde sivil toplum kuruluşu çalışanlarının deneyimleri: Çanakkale ili örneği. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2), 85-103.
- INSARAG. (2020). Manuel B: Operations (2020). OCHA. <https://www.insarag.org/wp-content/uploads/2021/06/INSARAG20Guidelines20Vol20II2C20Man20B.pdf>, (Erişim Tarihi: 14 Kasım 2023).
- Lassa, J. A. (2018). Roles of non-government organizations in disaster risk reduction, *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science*, Online Publication, DOI:10.1093/acrefore/9780199389407.013.45
- Mondal, D., Chowdhury, S. ve Basu, D. (2015). Role of non governmental organization in disaster management. *Research Journal of Agricultural Sciences*, 6, 1485-1489.
- Osa, Y. (2013). Growing role of ngos in disaster relief and humanitarian assistance in east asia, in *A Growing Force: Civil Society’s Role in Asian Regional Security*, edited by Rizal Sukma and James Gannon, Japan Center for

International Exchange, Washington DC.

Özerdem, A. ve Jacoby, T. (2006). Disaster management and civil society earthquake relief in Japan, Turkey and India. I.B.Tauris & Co Ltd, New York.

Öztürk, G. ve Aka, A. (2023). Afet yönetimi politikalarında sivil toplum kuruluşlarının rolleri ve işlevleri: Marmara Bölgesi örneğinde. *Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi*, 3(2), 31-37.

UN. (2020). INSARAG Guidelines, Preparedness and Response, Manual B: Operations, 72 p.

Yılmaz G. ve Demiröz Y.S. (2020). Afetlerde kentsel arama ve kurtarmada kullanılan yöntemler ve güncel yaklaşımların değerlendirilmesi, *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 6(1),196-208.

Etik Beyanı: Yazarlar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan etmektedirler. Çalışma için, Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 28.02.2023 tarihli toplantıda onay verilmiştir. Bilimsel etik konuları ile ilgili aksi bir durumun tespiti halinde tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına ait olup, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması/İlişkisi (Conflict of Interest/Relationship): Araştırma kapsamında yer alan bilgiler; herhangi bir kişiye, kuruma, ekipmana çıkar sağlamayı veya kişisel/kurumsal menfaat kazandırmayı amaçlamamaktadır. Aynı şekilde çalışmada yer alan hususlar objektif değerlendirme sınırları dışına çıkarak herhangi bir şekilde kişi, kurum, kuruluş nezdinde zarara, kastı aşan kötü niyetli yoruma ya da itibar kaybına yol açmamaktadır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması/ilişkisi bulunmamaktadır.

Evaluation of the Experiences of Non-Governmental Organizations in Urban Search and Rescue Processes: Kahramanmaraş Earthquakes

Extended Abstract

1. Introduction

The response processes of search and rescue teams start with the preparation phase and consist of mobilization, operation (intervention), termination of the incident and evaluation processes. In the preparation phase of disaster response, teams complete their trainings and conduct drills to transform trainings into behaviors. In the preparation phase, they review their previous experiences, update their standard operation processes and create response plans for the future. Mobilization phase is the process that starts immediately after the occurrence of a disaster. Search and rescue teams are prepared to intervene in the disaster area (be it national or international) and to travel for this purpose. In the next phase, the intervention phase, the teams contact the relevant institutions in the incident area, register at the crisis center and conduct operations in this area. The operation process ends with instructions from central institutions or relevant public institutions. In the next stage, preparations are made for possible future disasters by completing and updating the missing areas as a result of the evaluation accompanied by reports.

2. Methodology

In this study, in order to reveal the experiences of NGOs that participated in urban search and rescue activities during the earthquakes on February 6, 2023 and reached a certain level of experience in this process, purposive sampling method was preferred and managers/team leaders of NGOs that responded to the disaster were interviewed. The research group was reached by snowball sampling method. In the study, interviews were conducted with the managers/team leaders of a total of 5 non-governmental organizations working on urban search and rescue activities. In this study, interviews were preferred as the data collection technique and a semi-structured interview form was used in the interviews. While preparing the semi-structured interview form, the researchers of the study, who have field experience on the subject, created separate interview questions as a result of the literature review on the subject, and then an online meeting was held to form a draft version of the interview form by combining the questions created separately by these three researchers into a single question form. Then, in order to evaluate the suitability of the interview questions to the texture of qualitative research, their clarity, and their adequacy to measure the research topic, expert evaluations were obtained from two doctoral faculty members working in the relevant field and necessary corrections and additions were made. Afterwards, an interview form covering 7 demographic information and 8 interview questions was finally created. For the semi-structured interview form, ethical approval was requested from Artvin Çoruh University Scientific Research and Publication Ethics Committee and ethical approval was obtained. The interviews were conducted online (videoconferencing) on the "Zoom" platform between 05/04/2023-04/05/2023 and video and audio recordings were taken with the permission of the participants. Each interview was transferred to a Microsoft Word file and coded and data saturation was evaluated at the end of each interview. When it was realized that the participants used similar expressions and no new code-themes emerged, the interviews were terminated after the 5th participant.

3. Results and Conclusion

It is thought that this study will be a guide for practitioners in the field. It is thought to contribute to the literature, especially in terms of revealing the difficulties faced by NGO and volunteer teams in

search and rescue activities and offering solutions to these areas. This study will guide those who will work in these fields in the future in terms of revealing the knowledge, skills and experiences of the participants by using qualitative data collection tools. In addition, it is thought that the findings obtained will be a resource for researchers who want to study on this subject and will guide studies on new problem areas.